

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
&
ΤΟΜΕΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΜΒ' (42)
(2010-2012)

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
1909 – 2009
100 ΧΡΟΝΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ, 11 - 13 ΜΑΡΤΙΟΥ 2009

*

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ
«Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΔΙΗΓΗΣΕΩΝ .ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ»

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΜΗΝΑΣ Α.Λ. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ – ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΚΟΥΖΑΣ

ΑΘΗΝΑ 2013

ΜΑΡΙΝΑ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΝΟΥ

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ (1964-2009)

Το θέμα της ανακοίνωσης

Η μεταπολεμική ιστορική πραγματικότητα, με τις νέες οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και ανακατατάξεις, πλαισίωσε κι έθρεψε, στο δ' μισό του 20ού αιώνα, την ανάπτυξη και της έπιστημης που μελετά το λαϊκό πολιτισμό, της επιστήμης της Λαογραφίας¹, η οποία καλλιερ-

1. Για το περιεχόμενο, τους σκοπούς της επιστήμης της Λαογραφίας, την ιστορία, την ονοματοθεοία της, τους προσανατολισμούς και τις ζυμώσεις της στη διάρκεια του 20ού αιώνα, προπολεμικά και μεταπολεμικά, δι. κυρίως: Νικόλαος Γ. Πολίτης, «Λαογραφία», *Λαογραφία*, 1 (1909), σ. 3-18, και ο ίδιος, «Η λέξις λαογραφία», *Λαογραφία*, 1 (1909), σ. 426-427. Στίλπων Κυριακίδης, «Τι είναι η Λαογραφία και εις τί δύναται να ωφελήσῃ η σπουδή της», *Λαογραφία*, 12 (1938-1948), σ. 130-157. Δημήτριος Σ. Λουκάτος, «Η λαογραφική έρευνα τα πρώτα πενήντα χρόνια του αιώνα μας», *Νέα Εστία*, 48 (1950), σ. 287-297, και ο ίδιος, *Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία*, εκδ. Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1977. Γεώργιος Α. Μέγας, «Η σπουδή της Λαογραφίας. Σκοπός και έργον αιτής», *Λαογραφία*, 25 (1967), σ. 3-38, και ο ίδιος, *Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν*, Αθήνα 1978. Θ. Παπαδόπουλος, «Το πεδίον και το περιεχόμενό της Λαογραφίας διά του σημαντικού αιτής», *Επετ. Κέντρου Επιστημονικών Έρευνών Κίτρου*, 3 (1969-1970), σ. 1-62. Μ. Γ. Μερακλής, «Οι θεωρητικές κατευθύνσεις της Λαογραφίας μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο», *Λαογραφία*, 27 (1971), και ο ίδιος, *Ελληνική Λαογραφία. Κοινωνική συγκρότημα - Ηθη και έθιμα - Λαϊκή Τέχνη*, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 2004 (και συμπληρωμένη έκδοση, εκδ. Καρδιαγίτσα, Αθήνα 2011). Αλη. Β. Οικονομίδης, «Έννοια και σκοπός της Λαογραφίας», *Επετ. Κέντρου Ερεύνης Ελληνικής Λαογραφίας*, 24 (1977), σ. 11-39, ο ίδιος, «Συμβολή εις την ιστορίαν της ελληνικής Λαογραφίας», *Λαογραφία*, 35 (1987-1989), σ. 11-86. Άλκη Κυριακίδης-Νέστορος, *Η θεωρία της Ελληνικής Λαογραφίας. Κριτική αναίλυση*, εκδ. Σχολής Μορφατή, Αθήνα 1978. Margaret Alexiou, «Τι είναι — και ποι οιδίζει —

γήθηκε από πανεπιστημιακούς —κι εξωπανεπιστημιακούς— λαογράφους ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα, με ιδρυτή της τον Νικόλαο Γ. Πολίτη.

Το θέμα της παρούσας ανακοίνωσης ευτιάζει στη διδασκαλία της Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, όπου θεραπεύεται (και διδάσκεται συνεχώς), από το 1964, έτος ίδρυσης της Φιλοσοφικής Σχολής¹, συνδεδεμένη, καταρχάς, με την 'Εδρα της Λαογραφίας (στο Τμήμα Μεσαιωνικών και Νεώτερων Ελληνικών Σπουδών, 1964-1982), και, εν

η (ελληνική) Λαογραφία», *Πρακτικά του Δ' Συμποσίου Ποίησης*, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1985, σ. 42-60, Μιράς Άλ. Αλεξιάδης, *Η ελληνική και διεθνής επιστημονική ιδρυματοθεοτατή της Λαογραφίας*, εκδ. Καρδαμίτου, Αθήνα 1988, και ο ίδιος, «Συμπληρωματικά για τη λέξη 'Λαογραφία', *Αιωνώνη*, 19:1 (1990), σ. 247-252, Μ. Γ. Βαρδούνης, *Σήγχρονοι προσανατολισμοί της ελληνικής Λαογραφίας*, εκδ. Πορφεία, Αθήνα 1993, και ο ίδιος, *Θεωρητικά της Ελληνικής Λαογραφίας*, Αθήνα 1997, Στ. Ήμελλος, *Ιππορικά και μεθοδολογικά της ελληνικής λαογραφίας*, Τεύχ. Α' Από την προδρομική φάση μέχρι την επιστημονική αυτοτέλεια, Αθήνα 1995, Βιβ. Νιτσιάκος, *Προσανατολισμοί. Μια κριτική εισαγωγή στη Λαογραφία*, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2008, Ευάγγελος Γρ. Ανδίκος, *Εισαγώγη στις σπουδές του λαϊκού πολιτισμού. Λαογραφίες, λαϊκοί πολιτισμοί, ταυτότητες*, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2009, Βάλτερ Πούχνερ, *Θεωρητική Λαογραφία. Έννοιες - Μέθοδοι - Θεματικές*, εκδ. Αριός, Αθήνα 2009.

2. Για τον Ν. Γ. Πολίτη και το έργο του, βλ. Στίλπων Κυριακίδης, «Ν. Γ. Πολίτης», *Λαογραφία*, 7 (1923), και ο ίδιος, «Ο ιδρυτής της Ελληνικής Λαογραφίας», *Νέα Εστία*, 55 (1954), σ. 495-504, Γεώργιος Α. Μέγας, «Αι λαογραφικά σπουδαία και ο Νικόλαος Πολίτης», *Ηρακλινά Ακαδημίας Αθηνών*, 46 (1971), σ. 19-34, Χρήσανθος Κυριανού, «Νικόλαιος Γ. Πολίτης (1852-1921)», *Λαογραφική Κύπρος*, 14, (1984), σ. 153-157, Μιχάλης Γ. Μερακλής, «Νικόλαιος Πολίτης. Ο πατέρας της ελληνικής λαογραφίας», *Τριφυλιακή Εστία*, 60 (1984), σ. 687-694, Μιράς Άλ. Αλεξιάδης, «Μνήμη Ν. Γ. Πολίτη. Θεμελιωτή της Ελληνικής Λαογραφίας», *Λαογραφία*, 39 (2003), σ. 23-29, Γ. Ι. Θανόπουλος, «Νικόλαιος Γ. Πολίτης. Σύντομη αναφορά υπό έργο του», *Επιστ. Επτηνίδα Φιλοξής Σχολής Αθηνών*, 41 (2010), σ. 197-203, Γ. Χ. Κούζας, *Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία. Η ιστορική διαδρομή της (1908-2008)*, εκδ. Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία, Αθήνα 2009, σσ. 19-34 και 132-134, Δ. Κατσαρός, *Η κοινωνική και πολιτική δράση του Νικολάου Γ. Πολίτη κατά τη δεκαετία 1873-1883*, Ημερησιής της Θράκης, Κομιστηνή 2007.

3. Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ιδρύθηκε το 1964 ως Παράστημα της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Β.Δ. 735/1964, ΦΕΚ Α' 240). Από το 1970, το Π. Ι. αποτέλεσε αυτοτέλες Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα με δύο Σχολές: τη Φιλοσοφική και τη Φυσικομαθηματική (Ν.Δ. 746/1970, ΦΕΚ Α' 267).

συνεχεία, με τον Τομέα Λαογραφίας (στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, 1982-σήμερα)⁴, με το διδακτικό έργο όσων την άσκησαν —και την ασκούν ακόμη—, (και με την ερευνητική/πυγγραφική παραγωγή τους), να δεβαιώνουν τα μεταπολεμικά θήματα της επιστήμης, το ξύμωμα των θεωρητικών προβλημάτισμάν της, τις εσωτερικές αναζητήσεις της, την ανάπτυξη και, εν τέλει, την κατάκτηση της σημερινής ιδιοπροσωπίας της⁵.

Γίνεται ακόμη αναφορά στις προοπτικές του Τομέα Λαογραφίας και τις προσδοκίες του στην αυγή τόη 21^{ου} αιώνα.

1964-1969

Η περίοδος 1964-1969 υπήρξε η περίοδος του καθηγητή του Δημητρίου Σ. Λουκάτου, με το διέθινος αναγνωρισμένο ερευνητικό και συγγραφικό λαογραφικό έργο, πανεπιστημιακού διασκάλου «δεμένου ψυχικά και πνευματικά με τη διδασκαλία της Επιστήμης του», «μειλήχουν και προσιτού καθηγητή», «που ίθελε να διδάσκει και να μαθαίνει τους μαθητές τουν αλλά και να μαθαίνει και ο ίδιος από αυτούς και τις ερευνητικές πρωτοδούλιες που τους ανέθετε»⁶.

4. Από το 1982 κ.ε. η Φιλοσοφική Σχολή του Π.Ι. λειτουργεί σύμφωνα με το Ν. 1268/82 χωρισμένη σε τρία Τμήματα: Φιλολογίας, Ιστορίας και Αρχαιολογίας, και Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας. Ο Τομέας Λαογραφίας ανήκει στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας (όπως και οι τομείς Αρχαιος και Μεσαιωνικής Ιστορίας, Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων, Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης).

5. Για τη λαογραφική «σχολή των Ιωαννίνων», όπως πλέον αποκαλείται στον επιστημονικό λαογραφικό κόσμο, δλ. Μανόλης Γ. Βαρδούνης, «Η εξέλαξη της ελληνικής λαογραφίας και η 'Σχολή των Ιωαννίνων'», *Εξώπολις*, 8-9 (1997-1998), σ. 173-180, στο διδύλιο του ίδιου, *Μικρά Λαογραφικά*, εκδ. Παπιαζήη, Αθήνα 2000, σ. 54-65, και ακόμη στον Πούχνερ, δ.π., σ. 92:.

6. Βλ. Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης, «Δημήτριος Σ. Λουκάτος: Βιοεργογραφικά», στο συλλογικό τόμο *Σύνδεστγον: Τιμητικό Αφιέρωμα στον Καθηγητή Δημήτριο Σ. Λουκάτο από παλιούς μαθητές του στη Φιλοσοφική Σχολή Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1988*, σ. 9-55, και ο ίδιος, «Συμπλήρωμα Βιοεργογραφίας (1934-1995) του Καθηγητή Δημ. Σ. Λουκάτου», *Λαογραφία*, 37 (1995), σ. 385-401, όπου και οι παραπάνω χαρακτηριστικοί για τον καθηγητή Λουκάτο από τον μαθητή του. Βλ. ακόμη επιστημονικές προμεγγύσεις του έργου του Δημ. Σ. Λουκάτου από Έλληνες ακαδημαϊκούς λαογράφους στα *Πρακτικά της Επιστημονικής Ημερίδας Ο Δημήτριος Σ. Λουκάτος και η Ελληνική Λαογραφία, Ανησυχείματα του Κέντρου Έρευνας της Ελληνικής Λαογραφίας*, αρ. 27, Αθήνα 2008.

Ο Δημήτριος Σ. Λουκάτος υπήρξε ο κατεξοχήν ανανεωτής της Ελληνικής Λαογραφίας, καθώς, παράλληλα με τον παραδοσιακό αγροτικό πολιτισμό (του οποίου ήταν άριστος γνώστης), πραγματοποίησε την είσοδο και στον αστικό χώρο, με χαρακτηριστικό το γνωστό διδύλιο του *Σύγχρονα Λαογραφικά* (*Folklorica Contemporanea*, Α' έκδοση, 1963), του οποίου μάλιστα η Εισαγωγή αποτελεί ένα νέο —θια έλεγα— «μανιφέστο» της Λαογραφίας⁷. (Έκτοτε η λαογραφική μελέτη του αστικού χώρου, των αυτικών κέντρων, του αστικού κόσμου αποτελεί σταθερά έναν από τους ερευνητικούς χώρους της Λαογραφίας, άλλωστε, εν πολλοῖς, αφορά και τον αγροτικό κόσμο)⁸.

7. «Είναι σημαντικά διαφορετικός ο νέος «λαός» των μεγαλοπόλεων ή και των αστικοποιημένων επαρχιών και χωριών από τον αγροτικό και προδιοικηματικό λαό, που είχε ως τίθιμα θέμα της η λαογραφία», έγραφε ο Λουκάτος. «Με τις απικές γνώσεις, την οικονομική του δεξιότητη, την κοινή συμμετοχή στον πολιτισμό και την εύκολη επικοινωνία με τους δικούς του και τους ξένους, ο λαός αυτός δεν είναι πια υπόστρωμα συμπιεσμένο κατακόρυφα από των άλλων τάξεων τις προνομιακές θέσεις. Είναι περισσότερο μια απλωτή επιφάνεια, στο κέντρο της πελώγιας εθνικής λεκάνης, που τροφοδοτεί και τροφοδοτείται από τα ψηλότερα κοινωνικά τοιχώματα και συνθέτει τη νέα ζωή. Από λαογραφική άποψη, τα παλιά παραδοσιακά στοιχεία δεν λείπουν και από τη νέα σύνθεσή. Μόνο που 'ανεβαίνουν' κι αντά, μαζί με τους φορείς των, και γίνονται έθιμα 'αστικά', μηχανοποιημένα από το εμπόριο και τον ψυθμό της ζωής ή ωραιοποιημένα από τους 'φολκλορικούς' ερασιτέχνες... Η Σύγχρονη Λαογραφία πρέπει να παρακολουθή και της νέας αυτής ζωής τα δημιουργήματα, που, όσο κι αν είναι 'εξελιγμένα' ή ετερόκλητα και διομηδανικά, δεν παύουν να έχουν τον πρώταρχικό λαϊκό χαρακτήρα τους, ελληνικό μάλιστα και εθνικό, επειδή θα ήταν δύσκολη η ομαδική αποδοχή και διατήρηση των, χωρίς, την ομοιότητα ή την προσαρμογή τους σε παλιότερος εθνικούς εθισμούς». (Δημ. Σ. Λουκάτος, *Σύγχρονα Λαογραφικά*, Β' Έκδοσις, εκδ. Φιλιππότη, Λαογραφία-Παράδοση 30, Αθήνα 2003, σ. 14).

Υπενθυμίζω ωστόσο εδώ την προδρομική αναφορά του Ν. Γ. Πολίτη στα «διομηδανικά επιτηδεύματα», τα «σχολικά έθιμα», τον «απρατιωτικόν δίον» και την «κοινωνικήν εθιμοτυπίαν», ως κύριων μάλιστα θεμάτων της επιστήμης της Λαογραφίας, επιβεβαιώνοντας το ενδιαφέρον της για τον αστικό χώρο και τις τηγανονες εκδηλώσεις του λαού (Ν. Γ. Πολίτης, «Λαογραφία», δ.π., σ. 7).

8. Βλ. Μ. Γ. Μερακλής, «Αστική Λαογραφία», Δελτίο της Εταιρείας Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 3 (1979), σ. 11-13, και ο ίδιος, Ο σύγχρονος ελληνικός λαϊκός πολιτισμός, Αθήνα 1973 (και 2η έκδοση 1983). Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης, «Νεωτερική Ελληνική Λαογραφία», Λαογραφία, 31 (2009), σ. 17-32, και ο ίδιος, Νεωτερική Ελληνική Λαογραφία, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα, 2006. Ενάγγελος Ανδρίκος, «Προς μια λαογραφία του αστικού χώ-

Στον Λουκάτο οφείλονται οι πρώτες ενέργειες για τη σύσταση του Λαογραφικού Μουσείου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, καθώς και του Λαογραφικού Αρχείου, με διδόμοδετημένο σε τόμους, πολυσέλιδο, ανέκδοτο, πρωτογενές λαογραφικό υλικό της ερευνητικής εργασίας των φοιτητών του" (το οποίο έκτοτε, ώς ένα βαθμό, εμπλουτίζεται)¹⁰.

1969-1975

Η περίοδος 1969-1975, συνδέθηκε με την επιστημονική παρουσία του δυξαντινολόγου καθηγητή † N. M. Παναγιωτάκη (1935-1997), ο οποίος, με την εξέχουσα συγκροτημένη προσωπικότητά του¹¹, διαδρα-

ου», Διαβάζω, τεύχ. 245 (1990), σ. 67-70, και ο ίδιος, «Αρτική Λαογραφία: ουτοπία ή πρωτιστικότητα», Εθνολογία, 3 (1994), σ. 163-188. Βάλτερ Πούχνερ, Θεωρητική Λαογραφία. Έννοιες - Μέθοδοι - Θεματικές, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2009, σ. 19-41. (Σύγχρονη Λαογραφία. Η ελληνική πρόσπτωση).

9. Ο Λουκάτος παρότι χρησιμεύει τους φοιτητές του «να καταγράφουν εκφράσεις του λαϊκού πολιτισμού των ιδιαίτερων πατριδῶν τους, διαιρέμενοι στην ἀμεινὴ λαϊκὴ επαφὴ, ουσιαστικά σε δικά τους, και των ουγχαρισμῶν τους, διώματα, ακούσματα, πράξεις και καταστάσεις, μέση στο οικογενειακό, συγγενικό, φιλικό περιβάλλον, στον τοπικά ορισμένο και περιορισμένο χώρο της κοινότητας όπου είχαν οι ίδιοι ανατραφεί, καλλιεργώντας έτσι τη λαογραφική τους ενδιαφέροντα και απκώντας τους στην επιτόπια ἔρευνα» (βλ. Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχον, «Μαρτυρίες υλικού βίου και πολιτισμού στα χειρόγραφά των μαθητών του Δημήτριου Σ. Λουκάτου (Λαογραφικό Αρχείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων)», στο συλλογικό τόμο Ο Δημήτριος Σ. Λουκάτος και η Ελληνική Λαογραφία, Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας, Δημοσιεύματα Κέντρου Ερείνης της Ελληνικής Λαογραφίας, αρ. 27. Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 2008, σ. 65). Εξάλλου, με τον ίδιο τρόπο συνεργάστηκε ο Λουκάτος και με τους σπουδαστές της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ιωαννίνων: στους οποίους, όπερα από πρότυλητη δίδαξε τη Λαογραφία, κατά το έτος 1966-1967 (βλ. Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχον, Χειρόγραφα Λαογραφίας από Σπουδαστές της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ιωαννίνων (1966-1967). Αρχείο Καθηγ. Δημήτριου Σ. Λουκάτου, Ιωάννινα 1999).

10. Βλ. παρακάτω σημ. 31 και 35.

11. Για τον καθηγητή † N. M. Παναγιωτάκη, το κύρος του, την επιστημονική του, το έργο του και τη γενικότερη συμβολή του στα ελληνικά επιστημονικά δρώμενα του δε μισού του 20ού αιώνα, βλ. στο συλλογικό τόμο Ενθύμησις Νικολάου Μ. Παναγιωτάκη (εκδοτική επιτυπωτή: Στέφανος Κακλαμάνης, Αθανάσιος Μαρκόπουλος, Γιάννης Μαυρομάτης), Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Βικελαία Λημοτική Βιβλιοθήκη Ηρακλείου, Ηράκλειο 2000, όπου τύποντομο Βιογραφικό του στον Πρόλογο από τα μέλη της εκδοτικής επιτυπωτής (σ. iv'-ie'), Κατά-

μάτισε ένα μεταδατικό ρόλο στην Έδρα της Λαιογραφίας. Την ανέλαβε «με ανάθεση», —προκειμένου να καλύψει το διδακτικό κενό, που άφησε η αποχώρηση του Λουκάτου στα χρόνια της Δικτατορίας —, πάσχισε δεναπιά, —και επέμεινε —, να παραμείνει η Λαιογραφία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Όχι μόνο κάλυψε επάξια το διδακτικό κενό (μια αντίκρυσμα των εμπλουτισμό του Α.Α.Π.Ι. με χειρόγραφες συλλογές πρωτογενούς λαογραφικού υλικού των δικών του φοίτητών)¹², ἀλλά και αναζήτησε αμέσως τρόπους και πρόσωπα για την απρόσκοπτη συνέχεια της Λαιογραφίας στο νέο Παν/μίο (μάλλον στη νέα Σχολή, καθώς ήταν ακόμη προσωρινή στο Παν/μίο της Θεσ/νίκης)¹³. Κια μάλιστα, έδειξε ο ίδιος ενδιαφέρον για τον ερχομό του Μιχάλι Μερακλή στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Πράγματι, ο Μ. Γ. Μερακλής εξελέγη τακτικός καθηγητής, το 1975 (την τρίτη φορά, μετά από δύο άγονες υποψηφιότητες στα χρόνια της δικτατορίας), και αφού πρώτα —και με τις ενέργειες του Παναγιωτάκη— εργάστηκε ως προσκεκλημένος ειδικός επιστήμονας.

1975-1990

Η δεκαπενταετία 1975-1990, σφραγίστηκε μέ την επιστημονική παρουσία του καθηγητή Μ. Γ. Μερακλή, δασκάλου των περιουσιατέρων σήμερα Ελλήνων ακαδημαϊών —και όχι μόνο — λαογράφων, καταξιωμένου και τιμημένου, στη χώρα μας και διεθνώς, επιστήμονα¹⁴.

λόγος των 125 Δημοσιευμάτων του (σ. ιθ'-λ'), καθώς και ανιφορά στην προσωπικότητά του από τον Γιώργο Γραμματικάκη, «Νίκος Παναγιωτάκης, ο Κομητός του χθες και του σήμερα» (σ. λα'-λη').

12. Το πρωτογενές αδημοσίευτο χειρόγραφο λαογραφικό υλικό που συνέλεξαν οι φοιτητές του Νίκ. Μ. Παναγιωτάκη φυλάσσεται στο Λαιογραφικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, διβλιοδετημένο στη Σειρά Εξόδη, 1970-1974, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ. (7 τόμοι) και στη Νέα Σειρά, 1968-1973, Α-Ω (1 τόμος).

13. Βλ. και σημ. 3.

14. Για τη διογραφία, τις υπουργές, την πολυυχιδή επιστημονική δραστηριότητα, το συγγραφικό-ερευνητικό έργο (διδάσκαλο, άρθρα, διδακτορικές) και τις δραστηρύσεις του Μ. Γ. Μερακλή (ενδεικτικά: Βραβείο Φένη, της Ομάδας των 12, για το ενδιαφέρον του στή μεκέτη της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (1965), Βραβείο Κώστα και Ελένης Ουράνη από την Ακαδημία Αθηνών, για το διδάσκαλο της Έντεχνος λαϊκός λόγος (1995), Βραβείο Herdēt, από το Πανεπιστήμιο της Βιέννης και το Ίδρυμα Alfred Toepfer του Αμβούργου (1995), όλ. Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης, «Ο καθηγητής της Λαιογραφίας Μ. Γ. Μερακλής και το επιστημονικό έργο του», στο συλλογικό

Πρώτιστο και βασικό μέλημα του Μ. Γ. Μερακλή ήταν να μη θεωρείται η Λαογραφία, όπως συνέβαινε συνήθως ώς τότε, μια μη-ιστορική, μια α-ιστορική επιστήμη¹⁵. Έτσι, μόλις του δόθηκε η ευκαιρία, —μετά την κατάτηπση της ενιαίας Φιλοσοφικής Σχολής, σε τρία ανεξάρτητα Τμήματα, σύμφωνα με τη νέα νομοθεσία¹⁶—, την ενέταξε στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Για τους ίδιους λόγους, ξήτησε την καθιέρωση του προσδιορισμού «Κοινωνική» για τη Λαογραφία¹⁷, δηλαδή τη σύνθετη ονομασία της Λαογραφίας (η οποία θα μπορούσε, κατ' αναλογία, να μετατίθεται τον επιθετικό προσδιορισμό και ανάλογα με την εξειδίκευση των ερευνητών, π.χ. «Ιστορική Λαογραφία», «Οικονομική Λαογραφία» κ.λπ. (πιστεύοντας και επιμένοντας να παραμένει πάντα ως βασική η ονομασία «Λαογραφία»)¹⁸.

Σε θεωρητικό και μεθοδολογικό επίπεδο, ο Μερακλής «άνοιξε» την επιστήμη της Λαογραφίας, προσπάθησε να διευρύνει το θεωρητικό κι ερευνητικό χώρο, εξέφρασε τη θεωρία και τη μεθοδολογία της Λαογραφίας ακοιμπώντας και πάνω στη σύγκλιση άλλων συγγενών επιστημών, κι άφησε αυτή τη σύγκλιση ως παρακαταθήκη¹⁹.

τόμο Θητεία, Τιμητικό Αφιέρωμα στον καθηγητή Μ. Γ. Μερακλή, έπιστ. επίμελεια: Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Αθήνα 2002, σ. 15-70. Βλ. ακόμη Χρυσούλα Ι. Μακρή, «Η προσωπικότητα και το έργο του καθηγητή Μ. Γ. Μερακλή», Επιστ. Επετηρίδα Φιλ/κής Σχολής ΕΚΠΑ, 41 (2010), σ. 204-206 (και σε ανάτυπο).

15. Βλ. και Μ. Γ. Μερακλής, «Η ιστορικότητα των λαογραφικών φαινομένων», στο βιβλίο του ίδιου, Λαογραφικά Ζητήματα, εκδ. Χ. Μπούρας, Αθήνα 1989, σ. 15-25.

16. Βλ. και σημ. 4.

17. Προωθηθήκαν μάλιστα στο εξής και πληρωθήκαν τρεις θέσεις μελών ΔΕΠ του Τομέα Λαογραφίας στο γνωστικό άντικείμενο «Κοινωνική Λαογραφία» (τις θέσεις κατέλαβαν οι μετέπειτα καθηγητές Βασίλειος Νιτσιάκος, Κωνσταντίνος Μπάδα και Βασιλική Ρόζου).

Βλ. και Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης, «Ο καθηγητής Μ. Γ. Μερακλής και η Κοινωνική Λαογραφία», στο βιβλίο του ίδιου, Νεωτερική Ελληνική Λαογραφία, εκδ. Κυρδαμίτσα, Αθήνα 2006 (και 6^η έκδοση, Αθήνα 2008), σ. 37-56, Μανόλης Γ. Βαρδιούνης, «Η εξέλιξη της ελληνικής Λαογραφίας και η 'Σχολή των Ιωαννίνων」, δ.π., σημ. 5, Βάλτερ Ηούχνερ, Θεωρητική Λαογραφία. Έννοιες - Μέθοδοι - Θεματικές, δ.π., σ. 92, όπου επίσης αναφορά στη σχολή της Κοινωνικής Λαογραφίας («υχόλη των Ιωαννίνων»).

18. Από τη δική μου εμπειρία, θεωράω ότι συγγένει, όταν μιλούνταν για το δικό μου κλάδο, επέμενε στον όρο «Ενδημιτολογική Λαογραφία».

19. Από όρο γνωρίζω, και μπορώ να διαβεβαιώσω, εξακολουθεί να παραμένει πάντα ως βασική η ονομασία «Λαογραφία»).

Το διδακτικό έργο του (όπως και το ερευνητικό/συγγραφικό) ανήθηκε στα τρία μεγάλα πεδία της Λαογραφίας, όπως ο ίδιος τα πραγματεύεται στο ενσύνοπτο διδύλιο του *Έλληνική Λαογραφία: Κοινωνική συγχρότηση - Ήθη και Έθιμα - Λαϊκή Τέχνη*²⁰, που αποτέλεσε «μια άλλη πρόταση εισαγωγής στην ελληνική λαογραφική επιστήμη»²¹, με προσέγγιση ιστορική-κοινωνική και με συνέξεταση της Λαογραφίας του παρελθόντος με τη ξώσα-Λαόγραφία του παρόντος²².

Μεταξύ των αντικειμένων που δίδαξε πργκαταδέγονται τα θέματα: «Λαογραφία», «Ελληνική Λαογραφία. Κοινωνική συγχρότηση», «Ζητήματα Κοινωνικής και Φιλοσοφικής Λαογραφίας», «Λαϊκή Τέχνη» (το αντικείμενο αυτό μάλιστα διδάχτηκε για πρώτη φορά σε ελληνικό πανεπιστήμιο (1977), ο Μερακλής το χρονοποίησε για πρώτη φορά τη θέση των «υάναυσων», των ελασπόνων» τεχνών στον ακαδημαϊκό χώρο)²³, κ.ά.

νεί επιθυμία του η θνητότητα με τις συγγενείς, με τις όμορες επιστήμες. Βλ. και Μ. Γ. Μερακλής, *Η συνηγορία της Λαογραφίας*, Αθήνα 2004.

20. Μ. Γ. Μερακλής, *Έλληνική Λαογραφία. Κοινωνική συγχρότηση. Ήθη και έθιμα. Λαϊκή Τέχνη*. Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 2004, και εκδ. Καρδαμίταια, Αθήνα 2011.

21. Αλεξιάδης, ό.π., σ. 23.

22. Πρόδηλ και Αλεξιάδης, ό.π., σ. 19, όπου : «Στα μαθήματα και στις έρευνές του εισάγει την ιστορική και κοινωνιολογική παράπεδο στην εξέταση των λαογραφικών φαινομένων και προώθει τους προσανατολισμούς της επιστήμης με τη συνδυαστική μελέτη των ιστορικών, κοινωνικών και σύγχρονων δεδομένων. Έτσι, όταν, με πρότυπή του ιδρύθηκε ο Τομέας Λαογραφίες στα Ιακωνινα, εισηγήθηκε τη διδασκαλία και έρευνα της επιστήμης στις δύο διατικές εκδοχές της: Ως Λαογραφία της συνέχειας και ως Λαόγραφία του παρόντος. Η Λαογραφία της συνέχειας, κατά τον Μερακλή, επιβαλλόμενη και από το μεγάλο διαχρονικό διάλογο της Ελληνικής Ιστορίας και των Ελληνικού πολιτισμού, προσδίνει σε συγκρίσεις και συσχετίσεις νεότερων πολιτισμικών συμπεριφορών και μορφών ξωής με ωχαία πρότυπα, για να διαπιστώσει την ένταση των επιβιώσεων, των μεταβολών ή των προσαρμογών που έχουν γίνει, των απωλειών κ.λπ.

Η Λαογραφία των παρόντος είναι ένας είδος Κοινωνικής Λαογραφίας, όπως εποστηρίζει, που εξετάζει τον σύγχρονο —ή και τον περιποτέρο διευρυμένο, χρονικά νεότερο— λαϊκό πολιτισμό σε μια κοινωνικοϊστορική πλέον αιτοτέλεια».

23. Βλ. και Μ. Γ. Μερακλής, «Η μελέτη του ύλικου πολιτισμού. Μια όχι αδύοπτη αναδρομή». *Λαογραφία*, 35 (1987-1989), σ. 93-103. *Έλληνικη Λαογραφία*, Γ', Λαϊκή Τέχνη, εκδ. Οδυσσέας 1992.

Επίσης, επειδή, στην περίοδο της θητείας του στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, αφενός, δεν είχαν οργανωθεί επίσημα οι μεταπτυχιακές σπουδές, κι αφετέρου, οι διδακτορικές διατριβές στη Λαογραφία ήταν —ώς και τη δεκαετία του 1970—, πολύ λίγες, ο καθηγητής Μερακλής έφεζε το βάρος του σε μια προσπάθεια ενθάρρυνσης νέων επιστημόνων για την εκπόνηση διδακτορικών διατριβών, οι οποίες θα κάλυπταν ένα, κατά το δυνατόν, ευρύτατο φάσμα του αντικειμένου της Λαογραφίας.

- Γνόριζε —αναφερόμαστε στην εποχή που αρχίζει από τη δεκαετία του 1970—, ότι τι πράγματα ήταν πολύ δύσκολα, πολλοί υποψήφιοι στραγούνταν από ευρύτερες γνώσεις (ακόμη κι η γνώση μιας ξένης γλώσσας δεν ήταν κάτι σύνηθες). Παρόλα αυτά προτίμησε, αντί της αναμονής, έως ότου διέλθουν οι συνθήκες της έρευνας στο ελληνικό πανεπιστήμιο, να εμπιστευτεί τις δυνατότητες των νέων επιστημόνων, τις οποίες μάλιστα ενίσχυσε και με τη διδασκαλία του σε μεταπτυχιακά σεμινάρια.

Προέκυψε έτσι αριθμός δεκάδων διατριβών²⁴, για τον οποίο αριθμό άκουσε και κριτικές φινές (με μια πιο ψήφισματη αντιμετώπιση των πραγμάτων, θα πρέπει εδώ να συνθεωρείται και ο παράγοντας «αντικειμενικές συνθήκες» μιας συγκεκριμένης εποχής)²⁵.

24. Μεταξύ αυτών οικ. Κωνσταντίνος Τσαγγαλάς, *Το ανακάλυμμα νεκρών και ζωντανών στα στα νεοελληνικά ιδρομαντικά και κατοπτρομαντικά έθιμα*, Ιωάννινα 1977, Γεώργιος Ν. Αικατερίνειδης, *Νεοελληνικές αματηρές θυσίες. Λειτουργία - Μορφολογία - Τυπολογία*, Αθήναι 1979, Άννα Γουήλ-Μπαδιεριτάκη, *Το γυναικείο παραδοσιακό ποικάπιο της ηπειρωτικής Ελλάδας*, Αθήναι 1980, Μηνάς Λλ. Αλεξιάδης, *Οι ελληνικές παραλλαγές για τον δρακοντοκτόνο ήρωα: Λαρνα Thompson 300, 301A και 301B*. Παραμυθολογική μελέτη, Ιωάννινα 1982, Κωνσταντίνα Μπάδα-Τσομώκου, *Η αθηναϊκή γυναικεία φορεσιά κατά την περίοδο 1687-1834. Ενδυματολογική μελέτη*, Ιωάννινα 1983, Βασιλική Ρόκου, *Συμβολή στη μελέτη της κοινωνίας του κτηνοτροφικού χωριού*, Ιωάννινα 1983, Εναγγελή Αρ. Ντάτση, *Η χαλκοτεχνία στα Γιάννινα στις παραμονές του πολέμου του 1940*, Γιάννινα 1985, Μαρίνα Βρέκκη-Ζάχου, *Η ενδυμασία στη Ζάκυνθο μετά την Ένωση (1864-1910)*. Συμβολή στη μελέτη της ιστορικότητας και της κοινωνιολογίας του ενδιμάτος, Ιωάννινα 1985 (και εκδ. Ιδρύματος Αγγελικής Χατζημαχάλη-Μεταίζηφ, Αθήνα 2003), Εναγγελία Δενδρινού-Καρακόστα, *Η λαϊκή κεντητική στην Αμοργό*, Ιωάννινα 1989, κ.ά.

25. Μεια απάντηση στις κριτικές εκείνες μπορεί ίσως να είναι το γεγονός ότι μέχρι τημερα περισσότεροι από 20 διδάκτορες του Μ. Γ. Μερακλή έχουν κατατέθει πανεπιστημιακές θέσεις —και, μάλιστα, το χαρακτηριστικό της ενδύμητας των

Επίσης, επί καθηγητή Μερακλή, όυθμάστηκε νομοθετικά το θέμα του Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου (1977)²⁶ και δημουργήθηκε (1979) αυτοτελής σειρά «Δημοσιευμάτων του Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου», που έδωσε ενδιαφέρουσες εκδόσεις²⁷.

Ο καθηγητής Μερακλής, κατά τη θητεία του στο Π. Ι., διετέλεσε επίσης κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής, σε δύο περιόδους (1978-1979 και 1987-1990), καθώς και πρύτανης, αντιπρύτανης και προπρύτανης του Παν/μίου. Αποχώρησε το έτος 1990, και αναγορεύτηκε ομότιμος καθηγητής του το έτος 2002 (ενώ ήδη, με μετάκληση, είχε υπηρετήσει ως τακτικός καθηγητής της Κοινωνικής Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1990-1999), του οποίου επίσης αναγορεύτηκε ομότιμος καθηγητής, μετά τη συνταξιοδότησή του (1999).

λαογραφικών οριζόντων του είναι ότι ένας σημαντικός αριθμός από αυτές τις θέσεις (π.χ. στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, στο Ιόνιο, σε ΤΕΦΑΑ κ.α.)—, δεν είναι θέσεις Λαογραφίας!

26. Ο Μερακλής όχι μόνο επέτευχε τη σύσταση του Λ.Α.Π.Ι., αλλά και ανέδειξε με δημοσιεύματά του το περιεχόμενο του Αρχείου, δλ. ενδεικτικά Μ. Γ. Μερακλής, «Λαογραφικές εργασίες φοιτητών για τη Β. Ελλάδα. Ορισμένα γνωρίσματά τους», *Πρακτικά Ε΄ Συμποσίου Λαογραφίας του Βορειοελλαδικού Χώρου*, εκδ. ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 145-157.

Βλ. και σημ. 35, όπου αναφορά σε εργασίες και άλλων μελετητών που γνωστοποίησαν και αξιοποίησαν τις συλλογές του Λ.Α.Π.Ι.

Για το Λαογραφικό Μουσείο του Π.Ι. δλ. Ευαγγελή Ντάτση, *Κατάλογος των αντικειμένων του Λαογραφικού Μουσείου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Δημοσιεύματα Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου, αρ. 4, Γιάννινα 1981, και Κονσταντίνα Μπάδα, «Πανεπιστημιακά μιανσέα και συλλογές του λαϊκού πολιτισμού: το παράδειγμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων», *Εθνογραφικά*, 12-13 (2003), σ. 141-153.

27. Στη σειρά των Δημοσιευμάτων του Λαογραφικού Αρχείου συγκαταλέγονται οι εξής εργασίες: Β. Μάργιαρης, *Γιαννιώτικη αρχιτεκτονική*, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Δημοσιεύματα Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου, αρ. 1, Γιάννενα 1979, Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης, *Ηπειρώτικα χειρόγραφα Λαογραφίας*, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Συλλογή Φοιτητών, 1964-1974, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Δημοσιεύματα Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου, αρ. 2, Ιωάννινα 1980, Ανδρέας Η. Στεφάνουλος, *Τροφές της Χρυοής Καυτοροιάς*, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Δημοσιεύματα Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου, αρ. 3, Γιάννινα 1981, Ευαγγελή Ντάτση, *Κατάλογος των αντικειμένων του μουσείου*, δ.π.

Τέλη δεκαετίας 1970 κ.ε.

Εντωμεταξύ, κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1970, και, χυρίως, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 και εξής, στον Τομέα —πλέον— της Λαογραφίας (παρατηρώ εδώ ότι η δημιουργία επίσης του Τομέα Λαογραφίας ως αυτοδύναμου Τομέα, το 1985, αποτελεί μοναδική περίπτωση στα ελληνικά παν/μια) οι μαθητές και συνεργάτες του Μ.Γ. Μερακλή δραστηριοποιήθηκαν κι εξελίχθηκαν (το 1990 ο Τομέας Λαογραφίας αριθμούσε 9 μέλη Δ.Ε.Π.)²⁸, οι οποίοι προσέφεραν, κι όσοι έχουν απομείνει, —καθώς πολλοί αποχώρησαν είτε για να' υπηρετήσουν σε άλλα πανεπιστήμια είτε με συνταξιοδότηση—, εξακολουθούν να προσφέρουν πολλαπλά αντικείμενα διδασκαλίας, αναπτύσσοντας και διευρύνοντάς τα ζητούμενα της προπτυχιακής εκπαιδευτικής λαογραφικής διαδικασίας.

Εξάλλου, από το 2005 κ.ε., τα μέλη του Τομέα Λαογραφίας, στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, με τον τίτλο «Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία: Ιστορία - Λαϊκός Πολιτισμός» (σε συνεργασία με τον Τομέα Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων) διδάσκουν επίσης μά πλειάδα διδάκτικων λαογραφικών γνωστικών αντικειμένων.

Παραθέτω εδώ, ενδεικτικά, τίτλους των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων (και σεμιναρίων) κατά διδάσκοντα²⁹, οι οποίοι, ώς ένα βαθμό, μαρτυρούν και τις επιστημονικές-ερευνητικές αναζητήσεις τους και τις ειδικεύσεις τους:

I. Εκλεγμένοι σε άλλα Πανεπιστήμια

Καθηγητής Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης³⁰

Προπτυχιακά: «Εισαγωγή στη Λαογραφία», «Εισαγωγή στη σπουδή της Λαογραφίας», «Φιλολογική Λαογραφία», «Έθιμική

28. Μιχάλης Γ. Μερακλής (καθηγητής), Κων/νος Δ. Τσαγγαλάς (καθηγητής), Άριστοτέλης Π. Βρέλλης (αναπληρωτής καθηγητής), Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης (επίκουρος καθηγητής), Κων/να Μπάδα (επίκουρος καθηγήτρια), Βασιλική Ρόκου (επίκουρος καθηγήτρια), Ευαγγελή Ντάτση-Δάλλα (επίκουρος καθηγήτρια), Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου (λέκτορας), Βασίλειος Νιτσιάκος (λέκτορας).

29. Βλ. και τους Οδηγούς Σπουδών τον Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Π.Ι., όπου πέραν τών τίτλων των μαθημάτων παρατίθενται και εκτενείς περιλήψεις τους.

30. Ο Μ.Αλ. Αλεξιάδης υπηρετεί σήμερα ως καθηγητής στη Φιλ/κή Σχολή

Λαογραφία», «Θρησκευτική Λαογραφία», «Αρχαιακή Λαογραφία», «Θέματα Λαϊκού Θεάτρου», «Αστυδίωση και Λαογραφία», «Μεθοδολογία συλλογής, κατάταξης και μελέτης του παραδοσιακού και σύγχρονου λαογραφικού υλικού», «Ελληνική και διεθνής λαογραφική Βιβλιογραφία», «Ορολογία της Λαογραφίας».

II. Αφυπηρετήσαντες

Καθηγητής Κ. Δ. Τσαγγαλάς

Προπτυχιακά: «Το δημοτικό τραγούδι και οι κοινωνικές του διαστάσεις», «Δομή και περιεχόμενο των δημοτικών τραγουδιών», «Δημοτικό Τραγούδι: περιεχόμενο-δομή-λειτουργίες, κοινωνικές διαστάσεις και μέθοδοι έρευνας», «Εισαγωγή στη λαογραφική μελέτη της μαγείας», «Μάγοι και μάγισσες στον ευρωπαϊκό χώρο από το μεσαίωνα ως σήμερα.. Μύθος και πραγματικότητα», «Η εξελιγμένη μαγεία και μαντεία και η απομυθοποίησή τους», «Η μαγεία στη μνημονική και γραπτή παράδοση», «Λαογραφικός σχολιασμός μαγικών και μαντικών κειμένων», «Η αστρολογία, η σχέση της με τη μαγεία και η απομυθοποίησή της».

Μεταπτυχιακά: «Μέθοδος έρευνας δημοτικών τραγουδιών», «Η γραπτή παράδοση της μαγείας και της μαντείας».

Καθηγήτρια Βασιλική Ρόκου

Προπτυχιακά: «Θεωρία της Ιστορικής Λαογραφίας», «Λαογραφία - Ανθρωπολογία: προς μια κοινωνική ιστορία και ιστορία των νοοτροπιών», «Οικονομική Ανθρωπολογία. Θεωρητικές προσεγγίσεις», «Παραδοσιακή κοινωνία της Τουρκοκρατίας: μηχανισμοί και δυνατότητες οικονομικής συμπεριφοράς», «Οικονομικές / κοινωνικές συμπεριφορές της παραδοσιακής κοινωνίας της Τουρκοκρατίας», «Προκαπιταλιστικοί σχηματισμοί», «Ζητήματα εκσυγχρονισμού στην παραδοσιακή κοινωνία της Τουρκοκρατίας», «Νεοελληνική, παραδοσιακή, προδιοιμηχανική πόλη», «Η οικογένεια στην ιστορικότητά της».

Μεταπτυχιακά: «Κοινωνίες του ορεινού χώρου I», «Κοινωνίες του ορεινού χώρου II», «Οικονομική και Ιστορική Ανθρωπολογία της

του Παν/μίου Αθηνών. Βλ. και Ρέα Κακάμπουρα-Τίλη, «Ο Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης ως πανεπιστημιακός δάσκαλος», Χοροστάσι, αρ. τεύχ. 23 (Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος 2008), σ. 5-6.

παραδοσιακής κοινωνίας», «Προοιμηχανική Κοινωνία I: βιοτεχνία - τεχνικές», «Προοιμηχανική Κοινωνία II: πόλεις - βιοτεχνία τεχνικές».

Αναπλ. καθηγητής Αριστοτέλης Π. Βρέλλης

Προπτυχιακά: «Η Μουσική Λαογραφία στην Ελλάδα. Ελληνικό δημοτικό τραγούδι και βυζαντινή μουσική», «Μουσική Λαογραφία στην Ελλάδα», «Ελληνική Μουσική Λαογραφία: αρχαία ελληνική και βυζαντινή μουσική», «Ελληνική Μουσική Λαογραφία: μουσικολαογραφικό υλικό - μορφολογία της ελληνικής δημοτικής μουσικής», «Μορφολογία της ελληνικής δημοτικής μουσικής. Προβλήματα καταγραφών», «Εθνομουσικολογία: ιστορική εξέλιξη-ερευνητικά και θεωρητικά μουσικολογικά θέματα», «Εθνομουσικολογία: μουσική παράδοση των λαών»; «Μουσικολογία: Πρωτόγονη μουσική», «Οργανολογία».

Αναπλ. καθηγήτρια Ευαγγελία Ντάτση-Δάλλα

Προπτυχιακά: «Εισαγωγή στη Λαογραφία», «Εισαγωγή στη Λαϊκή Λογοτεχνία», «Μορφολογία και ιστορικές ρίζες των μαγικών παραμυθιών», «Το μαγικό παραμύθι», «Το ελληνικό μαγικό παραμύθι», «Αρχαίοι μύθοι στη λαϊκή λογοτεχνία», «Ο μύθος του Οιδίποδα στη λαϊκή λογοτεχνία», «Ο λαϊκός πολιτισμός: υπόσταση και μέθοδοι ανάλυσης», «Κωμικός λαϊκός πολιτισμός», «Οι παραστάσεις του Θανάτου στο λαϊκό πολιτισμό», «Μεταμοντέρνα θεώρηση των λαογραφικών φαινομένων».

Μεταπτυχιακά: «Θεωρία Ελληνικής Λαογραφίας», «Θεωρητικές κατευθύνσεις της Λαογραφίας».

III. Υπηρετούντες (2009)

Καθηγητής Βασίλειος Νιτσιάκος

Προπτυχιακά: «Εισαγωγή στη Λαογραφία», «Παραδοσιακές κοινωνικές δομές», «Ο χώρος και ο χρόνος στην παραδοσιακή και τη σύγχρονη κοινωνία», «Εθιμική Λαογραφία», «Έθνη-Έθνοτητες-Έθνικές Ταυτότητες: η περίπτωση των Βαλκανίων», «Λαογραφικά του ελληνισμού της Αλβανίας», «Αρχές και μέθοδοι της Λαογραφίας», «Επιτόπια έρευνα».

Μεταπτυχιακά: «Η πολιτισμική συγκρότηση του χώρου και του χρόνου», «Ζητήματα θεωρίας και μεθοδολογίας».

Καθηγήτρια Κωνσταντίνα Μπάδα

Προπτυχιακά: «Εισαγωγή στη Λαογραφία», «Αγροτική κοινωνία και πολιτισμός», «Διαδικασίες κοινωνικού πολιτισμικού μετασχηματισμού», «Λαογραφία και προφορική ιστορία», «Ιστορία των γυναικών: ανίχνευση της γυναικείας ταυτότητας στην Ελλάδα», «Η γυναίκα στην παραδοσιακή κοινωνία», «Εθνογραφία των αστικών κέντρων», «Υλική ζωή και κουλτούρα στην παραδοσιακή κοινωνία», «Υλικός πολιτισμός: ένδυση και κοινωνία», «Λαογραφικό/Εθνογραφικό Μουσείο: θεωρίες και μέθοδοι προσέγγισης». Μεταπτυχιακά: «Συλλογική μνήμη και πολιτισμικές ταυτότητες», «Ταυτότητες και φύλος στη σύγχρονη Ελλάδα».

Αναπλ. καθηγήτρια Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου

Προπτυχιακά: «Παραδοσιακή λαϊκή τέχνη: τα έργα των χεριών», «Ζητήματα λαϊκής τέχνης», «Εισαγωγή στην Ενδυματολογία», «Ενδυματολογία I: Ιστορική εξέλιξη του κοοτουμιού από την αρχαιότητα ως τον εικοστό αιώνα», «Ενδυματολογία II: Η ελληνική παραδοσιακή φορεσιά. Μορφολογία και κοινωνική λειτουργία», «Ενδυματολογία III: Θεωρητική προσέγγιση της ένδυσης. Ερευνητικό και διασωστικό έργο», «Ενδυματολογία: Το ερωτικό, κοινωνικό και αισθητικό υπόβαθρο του ενδύματος», «Ζητήματα Ενδυματολογικής Λαογραφίας», «Η ιστορική διαδρομή της ελληνικής ενδυμασίας», «Σταθμοί στην έρευνα της ελληνικής φορεσιάς», «Το ευρωπαϊκό κροτούμι από το μεσαίωνα ώς τον εικοστό αιώνα στην κάθημερην ζωή και την τέχνη».

Μεταπτυχιακά: «Θέματα λαϊκής τέχνης», «Ο άνθρωπος και το ένδυμα», «Η μελέτη του ενδύματος»³¹.

31. Είχα την ευκαιρία να μιλήσω με το θέμα «Η διδασκαλία της Λαϊκής Τέχνης και τα άδημοσίευτα χειρόγραφα των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 1964-2009», στο Συνέδριο προς Τιμήν της Πόπης Ζώρα, Αθήνα 1-5 Νοεμβρίου 2006 (η ανακοίνωση τελεί υπό δημοσίευση στα Πρακτικά του Συνεδρίου). Επίσης, για το θεωρητικό πλαίσιο, τις αρχές και τις θεματικές της διδασκαλίας των ενδυματολογικών θεμάτων, κι ακόμη για τη συμμετοχή των φοιτητών στα μαθήματα με δικές τους εργασίες συλλογής κι επεξεργασίας ενδυματολογικού υλικού, που ήδη έχει, ως ένα βαθμό, αξιοποιηθεί περαιτέρω, βλ. Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου, «Ενδυματολογία: Διδασκαλία και έρευνα στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων», Διαβάζω, τεύχ. 245 (1990), σ. 54-59, η ίδια, «Χειρόγραφα Ενδυματολογικής Λαογραφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Συλλογή Φοιτητών (1964-1992), Επιστ. Επετηρίς Φιλ/κής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων «Δωδώνη», αρ. 54, Ιωάννινα 1994, η ίδια, «Επανη-

* Ενώ ετοιμάζεται προς δημοσίευση το παρόν κείμενο (μετά την πρώτη προφορική ανακοίνωση, Μάρτιος 2009), η επίκουρος καθηγήτρια Μαριένα Παπαχριστοφόρου έχει ήδη αναλάβει υπηρεσία στον Τομέα Λαογραφίας, από το ακαδ. έτος 2009-2010), με διδακτικά καθήκοντα:

Προπτυχιακά: «Εισαγωγή στη Λαογραφία», «Λαϊκή Λογοτεχνία και προφορική παράδοση: παραδοσιακές και σύγχρονες μορφές λαϊκού αφηγηματικού λόγου», «Μυθολογίες. Μνήμη και σύμβολα», «Εισαγωγή στο δημοτικό τραγούδι», «Το παραμύθι: ιστορικά και θεωρητικά ζητήματα».

Μεταπτυχιακά: «Προφορικότητα, επιτόπια έρευνα και διαχείριση πρωτογενούς υλικού: ζητήματα μεθοδολογίας».

Προοπτικές και πρόσδοκιες

Στην αυγή του 21^{ου} αι., αναμένεται να ενταχθεί και πάλι στα αντικείμενα διδασκαλίας του Τομέα Λαογραφίας η «Μουσική Λαογραφία»³².

σιακά χειρόγραφα λαογραφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Συλλογή Φοιτητών, 1964-1992. Οι ενδυματολογικές ειδήσεις από την Κέρκυρα», Δωδώνη, 27, τεύχ. 1 (1998), σ. 163-208 +20 φωτογραφίες (και σε Ανάτυπο), η ίδια, «Η διδασκαλία και η έρευνα της ενδυμασίας στο πλαίσιο του λαϊκού πολιτισμού. Οι εργασίες των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων», στο συλλογικό τόμο Θητεία. Αφιέρωμα στον καθηγητή Μ. Γ. Μερακλή, Αθήνα 2002, σ. 183-205.

* Στις 2 Φεβρουαρίου του 2011 εξελέγη η Ρενάτα Δαλιανούδη στή βαθμίδα του Λέκτορα του Τομέα Λαογραφίας, με γνωστικό αντικείμενο ωστόσο συναφές τρος τη «Μουσική Λαογραφία»: «Λαογραφία με ειδικευση στη μελέτη της μουσικής αράδοσης», ύστερα από διαφορετικές τοποθετήσεις, σκέψεις και προτάσεις των μελών του Τομέα Λαογραφίας καθώς και των μελών του Τμήματος Ιστορίας και Ιρχαιολογίας.

32. Ο όρος οφείλεται στην † Μέλπω Μερλιέ (1890-1979). Η Μερλιέ συνεργάστηκε ως λαογραφική σύμβουλος με τον Hubert Pernot (1870-1942) για την ίδρυσή Συλλόγου Δημοτικών Τραγουδιών, με σκοπό την πραγματοποίηση επιστημονικής φωνοληψίας δημοτικών τραγουδιών, μια δραστηριότητα την οποία, αργότερα, παρουσίασε και ανέλυσε μεθοδολογικά στο γνωστό της πόνημα *H. Μουσική Λαογραφία στην Ελλάδα*, Αθήνα 1935, καθιερώνοντας τον όρο και ανοίγοντας το δρόμο για τις πρώτες συστηματικές μουσικολογικές παρατηρήσεις, την εξέταση των «δρόμων των τραγουδιών» σε σχέση με τα εμπορικά-οικονομικά και κοινωνικά συμφραζόμενα των εποχών, σε σχέση με τις συνάντησεις, τις μετάναστεύσεις, τις επικοινωνίες, τις διασταυρώσεις των ανθρώπων κ.λπ., των

Σητούμενα γνωστικά αντικείμενα παραμένουν επίσης («Μουσειολογία», η οποία τα τελευταία χρόνια αποτελεί ξεχωριστή μονάδα και επαγγελματικό ικανό, με άνθηση στον ακαδημαϊκό, διεθνώς, άμεσα συνδεδεμένη με τη Λαογραφία, όσον αφορά τουλάχιστον τον υλικό λαϊκό πολιτισμό και τη διαχείρισή του³³, («Αστική Λαογραφία» (έγινε ήδη αναφορά στο πρώτο κάλεσμα αυτό το ευρύ πεδίο της λαογραφίας από τους καθηγητές Λουκ Και Μερακλή)³⁴ και ακόμη (γ) η «Λαογραφία των Βαλκανικών των Παρευξείνιων χωρών», καθώς ο βαλκανικός χώρος, ένας χάρη πολλαπλών ζυμώσεων σήμερα, καθιστά αναγκαία την επαφή και ανάπτυξη σχέσεων μαζί του. (Είναι καιρός δίπλα στην Ιστορία Βαλκανικών χωρών, που από παλιά θεραπεύεται στο Τμήμα Ιστού και Αρχαιολογίας του Π.Ι., να υπάρξει και η μελέτη του λαϊκού λιτισμού τους).

Σήμερα (2009) ο Τομέας Λαογραφίας δραστηριοποιείται με τη Εργαστήρια: (α) το Εργαστήριο —πρώην Σπουδαστήριο— Λαογραφίας, (β) το Εργαστήριο Προδιομηχανικής Τεχνολογίας και (γ) το γαστήριο Προφορικής Ιστορίας και Ιστοριών Ζωής (σε συνεργασία τον Τομέα Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων).

Στον Τομέα Λαογραφίας επίσης εξακολουθούν να ανήκουν το ογραφικό Μουσείο και το Λαογραφικό Αρχείο, με το αδημοσίες πρωτογενές λαογραφικό υλικό της επιτόπιας έρευνας των φοιτητή θιβλιοδετημένό σε 210 τόμους, του οποίου έχει αρχίσει η καταλογάφηση, με την υποστήριξη της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του Π.Ι., α

ιδιαιτεροτήτων της μουσικής των τραγουδιών των διαφόρων γεωγραφικών τήτων και πολιτισμικών ομάδων, των σχέσεων και των συγγενειών της νεοελλήνης δημοτικής μουσικής με τη βυζαντινή μουσική, των τραγουδιστών και οργανοπαιχτών των τραγουδιών, της επί αιώνες ακόμα αμοιβαίας, αμφίδρι σχέσης της παραδοσιακής ελληνικής μουσικής με την τουρκική κ.λπ. Βλ. Μ. Γ. Κακλής, *Ελληνική Λαογραφία. Γ' Λαϊκή Τέχνη*, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 2003, σ. 362, και σ. 578, σημ. 10.

33. Η Λαογραφική Μουσειολογία εξετάζει θέματα συγκέντρωσης, ταξινομίας, συντήρησης, έκθεσης και ερμηνείας των υλικών καταλοίπων του λαϊκού πολιτισμού, και ακόμη, θέματα διοίκησης, μάρκετινγκ, διαχείρισης επισκεπτών, κώδικας επικοινωνίας αντικειμένου/επισκέπτη, και γενικότερα, τον κοινωνικό, ιδεολογικό και εκπαιδευτικό ρόλο των μουσείων στη σύγχρονη κοινωνία, κ.ά., με απώτομο στόχο λαογράφοι να αποκτήσουν καλό επιστημονικό εξοπλισμό για την ειμογή των γνώσεών τους στην αγορά εργασίας.

34. Βλ. και σημ. 8 και σημ. 22.

να ενταχθεί στους Καταλόγους της, για την ευκολότερη πρόσβασή του από τους ερευνητές³⁵.

Επιλογικά

Η έρευνα και η σπουδή της Λαογραφίας στον Τομέα Λαογραφίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλ/κής Σχολής του Π.Ι. έχει καταλάβει τη δική της θέση στον ελληνικό ακαδημαϊκό χώρο (με αξιοπρόσεκτο μάλιστα το γεγονός ότι αρκετοί φοιτητές στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών προέρχονται από άλλα Πανεπιστήμια, άκόμη και Πολυτεχνικές Σχολές).

Η προείδηση του Τομέα Λαογραφίας, ότι θεμάτικές του διδακτικού έργου των νεώτερων ακαδημαϊκών λαογράφων (κι ακόμη τα δημοσιεύματα, οι διατριβές, οι μονογραφίες τους —ο περιόρισμένος διαθέσιμος χώρος εδώ δεν επιτρέπει την εκτενή αναφορά σε αυτά, που ωστόσο, εν πολλοίς, είναι γνωστά), δείχνουν όλα μαζί ότι η επιστήμη της Λαογραφίας δεν έχει καθόλου «εκμεταλλεύεται το ζητούμενο» (με νέες επιστήμες να τη διαδέχονται)³⁶. Αντίθετα, όλα μαζί, υποστηρίζουν και διαμορφώνουν μια νέα εποχή της Επιστήμης της Λαογραφίας, καθώς και

35. Γνωστοποίηση καθώς και και αξιοποίηση του υλικού του Λ.Α.Π.Ι. βλ. στους: Μ. Α. Αλεξιάδη, *Ηπειρώτικα χειρόγραφα Λαογραφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Συλλογή Φοιτητών, 1964-1974. Δημοσιεύματα Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου*, αρ. 2, Ιωάννινα 1980, Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου, *Χειρόγραφά Ενδυματολογικής Λαογραφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Συλλογή Φοιτητών, 1964-1992. «Δωδώνη», Επιστ. Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής, Παραρτημα αρ. 54, Ιωάννινα 1994, η ίδια, «Επτανησιακά χειρόγραφα Λαογραφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων». Σύλλογη Φοιτητών, 1964-1992. «Οι ενδυματολογικές ειδήσεις από την Κέρκυρα», *Πρακτικά ΣΤ' Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου*. (Ζάκυνθος 23-27 Σεπτεμβρίου 1997), I, Κέντρο Μελετών Ιονίου-Εταιρεία Ζακυνθιακών Σπουδών, 1997, σ. 485-502 (και Δωδώνη, 27: 1. (1998), σ. 163-216, όπου και εικονογραφικό υλικό, φωτ. 20), η ίδια, «Μαρτυρίες υλικού βίου και πολιτισμού στα χειρόγραφα των μαθητών του Δημι. Σ. Λουκάτου (Λαογραφικό Αρχείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων)», στο συλλογικό τόμο *Ο Δημήτριος Σ. Λουκάτος και η Ελληνική Λαογραφία, Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας, Δημοσιεύματα Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας*, αρ. 27, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 2008, σ. (και Δωδώνη, 34 (2005), σ. 253-293).*

36. Πρόβλ. και Βάλτερ Πούχνερ, «Η Λαογραφία στον 21ο αιώνα» (Ομιλία στη Γενική Συνέλευση της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας, Μάιος 2004), Βασιλής Νιτσιάκος, *Προσανατολισμοί*, ό.π., σ. 195-199 (Επίλογος: Η λαογραφία στον 21ο αιώνα)

τη διαρκή ανανέωσή της, με πρωτόγνωρες μάλιστα ανατροπές: πρώτιστα, με το προ πολλού ξεπέρασμα —αν υπήρξε ποτέ στο επιστημονικό επίπεδο—, του εθνοκεντρικού παρελθόντος, με το ξεπέρασμα του αποκλειστικά μνημειακού χαρακτήρα των θεμάτων της μελέτης της, με το ενδιαφέρον της και για το παρόν, όχι μόνο στο βαθμό που διατηρεί στοιχεία του παρελθόντος, αλλά και καθαυτό.

Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, η Λαογραφία στο Π. Ι. είναι προσανατολισμένη σε ιστορικούς και κοινωνικούς ορίζοντες, αναζητά την ιστορική και κοινωνική διάσταση των λαογραφικών φαινομένων, εντάσσοντάς τα αυστηρά στο χώρο, το χρόνο και τα κοινωνικά συμφραζόμενα —επισημαίνοντας όμως και συνεξετάζοντας τη σύνδεσή τους και με άλλα συμφραζόμενα (τα γεωγραφικά δεδομένα, την τεχνολογική γνώση και πρόοδο, βέβαιως και την παράδοση), καθώς κι όλους τους καιρίους παράγοντες, που τα διαμόρφωσαν και τα διαμόρφων, σήμερα περισσότερο ίσως από ποτέ (όπως π.χ. οι δημογραφικές μεταβολές, η αστυφιλία, η μετανάστευση, η έλευση των παλιννοστούντων μας και οι οικονομικοί μετανάστες), που αλλοιώνουν πλέον τους μόνιμους πληθυσμούς των κοινοτήτων, και δείχνουν ότι η ελληνική κοινωνία έχει εισέλθει σε μιαν άλλη τροχιά.

Η Λαογραφία στο Π. Ι. έχει διευρύνει τις θεματικές της κι εστιάζει προσεκτικά το ενδιαφέρον της τόσο στον αστικό όσο και στον (αστικοποιούμενο στον ένα ή τον άλλο βαθμό) αγροτικό χώρο (αφενός, προσέχει τους ανθρώπους, που εγκαταλείπουν την ύπαιθρο και τρέπονται προς την πόλη, αλλά και, αφετέρου, προσέχει το χώρο της υπαίθρου ως έχει σήμερα, όταν η πόλη του στέλνει νέα πολιτισμικά πρότυπα) και ακόμη, καλλιεργεί εντατικά και διδακτικά την έρευνα του υλικού πολιτισμού στις διάφορες εκφράσεις του, διεισδύοντας στην τεχνολογική, την εθιμική και την αισθητική του διάσταση (αναφέρθηκαν ήδη τα ειδικά πεδία, στα οποία κινήθηκε και κινείται η διδακαλία των μελών του Τομέα).

Με διένυρμένες τις θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις της έρευνά την υπαρκτή πραγματικότητα, χωρίς να γενικεύει άστοχα, χωρίς να γίνεται αφαιρετική, ασκεί την έρευνα συστηματικά και σε βάθος, επιδιώκει και προχωρά στην ερμηνεία των λαογραφικών φαινομένων, χωρίς να αγνοεί την ποιητικότητα (που κι αυτή πρέπει —κατά την άποψή μου— νά είναι υπολογίσιμη από την έρευνα, ιδίως όταν εξετάζεται ο παραδοσιακός πολιτισμός, μέσα στο σύστημα της συμβολικής συγκρότησής του).

Κι εξακολουθεί ως επιστήμη να ζυμώνεται, να πλάθεται, να στοχάζεται και να αναστοχάζεται θεωρητικά, και να είναι σε εγρήγορση, χωρίς να αγνοεί τα ιδεολογικά ρεύματα. Παρακολουθεί τις θεωρητικές εξελίξεις στην Ευρώπη, καθώς και τα νέα ξενόφερτα αντικείμενα (Κοινωνική Ανθρωπολογία, Πολιτισμική Ανθρωπολογία, Ευρωπαϊκή Ανθρωπολογία, Κοινωνιολογία, Αγροτική Κοινωνιολογία, Ανθρωπογεωγραφία, —πάμπολλες οι ονομασίες τους), που εμφανίζονται ενώπιόν της (και που μάλιστα στρέφονται και απλώνονται στα παραδοσιακά πεδία έρευνας της Λαογραφίας, συχνά μακριά από τη ζώσα πραγματικότητα), επιζητώντας καλόπιστα τη συζήτηση των επιστημονικών κλάδων που ασχολούνται με τον ανθρώπινο πολιτισμό και θεωρώντας ότι όσα τη χωρίζουν, αν τελικά τη χωρίζουν, από τις όμορες νέες επιστήμες, μπορούν να γίνουν σημεία σύμπραξης³⁷.

37. Βλ. και Μ. Γ. Μερακλής, *Η συνηγορία της Λαογραφίας*, εκδ. Ιδρύματος Αγγελικής Χατζημιχάλη-Μεταίχμιο, Αθήνα 2003, και ακόμη, Βασίλης Νιτσιάκος, *Προσανατολισμοί*, ό.π., σ. 195-199. Βλ., ενδεικτικά, δημοσιεύματα που πραγματεύονται τη συνάντηση της Λαογραφίας με άλλες επιστήμες: Ευστάθιος Δ. Μαζαράκης, «Σχέσεις λαογραφίας και φιλολογίας», *Ορίζοντες* (1943), σ. 565-573, Κωνσταντίνος Α. Ρωμαίος, «Λαογραφία και Αρχαιολογία», *Λαογραφία*, 13 (1950-51), σ. 1-11, Κώστας Ρωμαίος, «Λαογραφία και Γεωγραφία», *Λαβύρινθος*, 1 (1973-74), σ. 76-79, Γεώργιος Α. Μέγας, «Λαογραφία - Εθνογραφία - Εθνολογία», *Λαογραφία*, 25 (1967), σ. 39-42, Δημήτριος Σ. Λουκάτος, «Λαογραφία - Εθνογραφία: Στοιχεία διδασκαλίας και απόψεις» από τον εναρκτήριο λόγο της έδρας του (Φιλοσοφική Σχολή Ιωαννίνων, 13.1.1967), εκδ. Παν/μίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα, 1968, ο ίδιος, «Έρευνα, μελέτη και εμπειρία της Λαογραφίας ανάμεσα στους ευρύτερους όρους της Εθνογραφίας και της Εθνολογίας», *Λαογραφία*, 39 (1998-2003), σ. 219-232, Άλκη Κυριακίδου-Νέστορος, «Λαογραφία και ανθρωπιστικές σπουδές», Θεσσαλονίκη 1980 (Διάγραμμα Μαθημάτων), Kenneth Thompson, «Folklore and Sociology», *Sociological Review*, 28 (1980), σ. 249-275, Κατερίνα Κ. Κακούρη, «Η ελληνική λαογραφία σε σχέση με την εθνολογία και την ανθρωπολογία», *Πρακτικά Δ΄ Συμποσίου Λαογραφίας Βορειοελλαδικού Χώρου*, εκδ. ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1983, σ. 55-73, Μιχάλης Γ. Μερακλής, «Λαογραφία και Λογοτεχνία», *Φιλολογικά*, 2 (1980), σ. 3-14, ο ίδιος, «Η σιωπή, τα γέλια και τα κλάματα. Μεκρή σύμβολή στη διευκρίνιση των σχέσεων της Λαογραφίας με τη Φιλολογία και την Κοινωνιολογία», στο *Αρετής Μνήμη. Αφιέρωμα εις μνήμην του Κωνσταντίνου Ι. Βουρδέρη*, Αθήνα 1983, σ. 367-384, και ο ίδιος, *Παιδαγωγικά της Λαογραφίας*, εκδ. Ιωλκός, Αθήνα 2001, Γιώργος Παπαδόπουλος, «Απόψεις σε ζητήματα επιστημών του ανθρώπου», *Ανθρωπος*, 10 (1983), σ. 565-569, Ευαγγελή Ντέτση-Δάλλα, «Οι θεωρητικοί προβληματισμοί στις λαο-εθνο-ανθρωπολογικές σπουδές», στο συλλογικό τόμο *Σύνδεσην*. *Τιμητικό Αφιέρωμα*

Last but not least, οφείλω να προσθέσω ότι όσα προσπαθούμε για τη Λαογραφία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων έχουν την άμεση ανταπόκριση των φοιτητών μας, των συνοδοιπόρων μας στο εκπαιδευτικό έργο. Την εξαιρετική συνεργασία μαζί τους επιβεβαιώνουν όχι μόνον η ενεργός συμμετοχή τους στις παραδόσεις των μαθημάτων, τα σεμινάρια, τις εκπαιδευτικές εκδρομές, τις επισκέψεις - ξεναγήσεις σε μουσεία και άλλες δραστηριότητες, αλλά και οι πολυάριθμες γραπτές εργασίες τους (των προπτυχιακών ως αποτέλεσμα των πρώτων τους «προπονήσεων» στην επιστημονική έρευνα³⁸, των μεταπτυχιακών ως αποτέλεσμα³⁹ της ουσιαστικής ένταξής τους στο δυναμικό της επιστη-

απον καθηγητή Δημήτριο Σ. Λουκάτο, Ιωάννινα 1988, σ. 237-270, Βασίλης Νιτσιάκος, «Λαογραφία και Κοινωνιολογία», Διαβάζω, 245 (5.9.1990), σ. 27-29, Ελευθέριος Αλεξάκης, «Ανθρωπολογία οίκοι ή Λαογραφία; Μια επιστημόλογική προσέγγιση», στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συμποσίου «Το παρόν του παρελθόντος, Ιστορία, Λαογραφία, Κοινωνική Ανθρωπολογία», Εταιρεία Σπουδών και Νεοελληνικής Παιδείας, (19-21 Απριλίου 2002), Αθήνα 2003, σ. 39-63, κ.ά.

38. Βλ. και σημ. 31.

39. Σχεδόν τρία χρόνια μετά από την προφορική ανακοίνωση της παρούσας εργασίας (Μάρτιος 2009), οφείλω να προσθέσω ότι, μέχρι σήμερα και λίγο πριν την κατάθεσή της προς δημοσίευση (Οκτώβριος 2011), εκτός από τις γραπτές εργασίες που οι μεταπτυχιακοί φοιτητές της Λαογραφίας καταθέτουν κάθε εξάμηνο, έχουν ήδη εκπονηθεί και εξεταστεί 22 διπλωματικές εργασίες.

Πάραθετω εδώ τα ονόματα των μεταπτυχιακών φοιτητών που τις εκπόνησαν, τούς τίτλους των εργασιών και τα μέλη των εξεταστικών επιτροπών τους (με τη σειρά που εκπονήθηκαν):

1. Τζίνας Ιωάννης, Γάμηλια έθιμα και κοινωνικός μετασχηματισμός στον Αετό Φλώρινας (1922-2006). (εξετ. επιτροπή: Νιτσιάκος Β., επόπτης, και Ρόκου Β., Μπάδα Κ.), 2. Ράπτης Βασίλειος, Η αποκριά στην Κοζάνη. Από την τελετουργία στο θέαμα. (εξετ. επιτροπή: Νιτσιάκος Β., επόπτης, και Μπάδα Κ., Βρέλλη-Ζάχου Μ.), 3. Παπιγκιώτης Ευάγγελος, Ορεινές πολιτισμικές ταυτότητες στην πόλη: Οι Σαρακατάνοι στα Γιάννινα (εξετ. επιτροπή: Μπάδα Κ., επόπτρια, και Νιτσιάκος Β., Ρόκου Β.), 4. Τσούμανη Μαριάννα, Παράδοση και νεοτερικότητα στις κωμαδίες του ελληνικού κινηματογράφου της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου 1951-1958. (εξετ. επιτροπή: Ρόκου Β., επόπτρια, και Νιτσιάκος Β., Δερμετζόμπουλος Χ.), 5. Κούρος Θεόδωρος, Ανάμεσα σε δύο κόσμους: κοινότητα πάνω από τα σύνορα. Όψεις της ταυτότητας στους Βλάχους της ελληνοαλβανικής μεθορίου. (εξετ. επιτροπή: Νιτσιάκος Β., επόπτης, και Μπάδα Κ., Ρόκου Β.), 6. Καραστάθη Μαρία. Γυναίκες εργαζόμενες στα Γιάννινα του 20^ο αιώνα: τεχνίτριες της κομμωτικής (εξετ. επιτροπή: Μπάδα Κ., επόπτρια, και Ρόκου Β., Παπαχριστοφόρου Μ.), 7. Σταθόπουλος Γεώργιος, Χώρος, συλλογικές μνήμες και ταυτότητες στο Μεσολόγγι. (εξετ. επιτροπή: Μπάδα Κ., επόπτρια, και Ρόκου Β., Παπαχριστοφόρου Μ.).

μονικής λαογραφικής οικογένειας), οι οποίες εμπλουτίζουν το Λαογραφικό Αρχείο του Π.Ι., υποστηρίζοντας έτσι και το διασωτικό έργο του Τομέα Λαογραφίας.

8. Ζώη Χριστίνα, Ηπειρωτών μετανάστευση και επιστροφή. Κεφαλόβρυσο Άνω Πωγωνίου. (εξετ. επιτροπή: Μπάδα Κ., επόπτρια, και Ρόκου Β., Ράπτης Δ.). 9. Ζαχαράκης Νικόλαος, Υφαίνοντας στο παρελθόν και στο παρόν. Ο Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Γυναικών «Εργάνη» (Γεράκι Λακωνίας), 2ο μισό του 20ού αιώνα. (εξετ. επιτροπή: Μπάδα Κ., επόπτρια, και Ρόκου Β., Ράπτης Δ.). 10. Μπαρμπετάκης Αντώνιος, Ανιχνεύοντας την ιστορία και τη μνήμη ενός αλιευτικού συνεταιρισμού (Οργανισμός Συνεταιριστικής Εκμετάλλευσης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου-Αιτωλικού: Ο.Σ.Ε.Λ.Μ.Α.) (εξετ. επιτροπή: Μπάδα Κ., Ρόκου Β., Παπαχριστοφόρου Μ.), 11. Σταματία Γιώτη, Τα κλωστήρια της Πρέβεζας. Παραγωγή, οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές στη ζωή μιας επαρχιακής πόλης. Μια ανθρωπολογική προσέγγιση (εξετ. επιτροπή: Ρόκου Β., επόπτρια, και Μπάδα Κ., Ράπτης Δ.), 12. Μποτωνάκη Νίκη, Παραδοσιακή Βιοτεχνία: η νηματουργία του μεταξιού και οι Εβραιοί μπρισιμάδες στα Γιάννινα (εξετ. επιτρόπη: Ρόκου Β., επόπτρια, και Μπάδα Κ., Βρέλλη-Ζάχου Μ.), 13. Αλεβνζάκης Νικόλαος, Η συγκρότηση ενός κόσμου: οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτισμικοί μετασχηματισμοί το β' μισό του 20ού αιώνα στο Δήμο Υμηττού (εξετ. επιτροπή: Ρόκου Β., επόπτρια, και Μπάδα Κ., Ράπτης Δ.), 14. Μηλίτη ση Μαρία, Κοινωνικές σχέσεις, σύστημα αξιών και τελετουργικός χορός. Τρεις περιπτώσεις μελέτης από τη Θεσσαλία (εξετ. επιτροπή: Νιτσιάκος Β., επόπτης, και Παπαχριστοφόρου Μ., Ρόκου Β.), 15. Κατωπόδη Σταμάτα, Η παραδοσιακή ενδυμασία στο Μεγανήσι Λευκάδας (λειτουργία - επιδίωση - εγκατάλειψη - αναβίωση) (εξετ. επιτροπή: Βρέλλη-Ζάχου Μ., επόπτρια, και Βαρδούνης Μ., Ράπτης Δ.), 16. Αγγελθόπουλος Έθη, Έργα των Χεριών. Παρελθόν και παρόν: Η ξυλοναυπηγική στα καρνάγια του Βούρκου Χαλκίδας (1938-2010) (εξετ. επιτροπή: Βρέλλη-Ζάχου Μ., επόπτρια, και Παπαγεωργίου Γ., Ράπτης Δ.), 17. Τσάμπας Χρήστος, Το Κέντρο Παραδοσιακής Βιοτεχνίας (Κ.Ε.Π.Α.Β.Ι.) στα Ιωάννινα. Συμβολή στη μελέτη της γιαννιώτικης ασημουργίας στην αυγή του 21^{ου} αιώνα (Εργαστήρια-Τεχνικές-Έργα-Τεχνίτες) (εξετ. επιτροπή: Βρέλλη-Ζάχου Μ., επόπτρια, και Παπαγεωργίου Γ., Ράπτης Δ.), 18. Χατζηττοφή Πετρούλα, Η λιθογλυπτική τέχνη στην κυπριακή κατοικία (τέλη 18ου-αρχές 21ου αιώνα) (εξετ. επιτροπή: Βρέλλη-Ζάχου Μ., επόπτρια, και Μονιούδη-Γαβαλά Δ., Σαραφιανός Α.), 19. Αναλυτή Σταυρούλα-Δήμητρα, Ενδυματολογικά των Ρομά της Κεφαλονιάς (αρχές του 21^{ου} αιώνα). Λαογραφική-κοινωνιολογική προσέγγιση. (εξετ. επιτροπή: Βρέλλη-Ζάχου Μ., επόπτρια, και Γκότοβος Α., Λυδάκη Α.), 20. Μπέλλου Ευγενία, Η πόλη των ασημουργών σας καλωσορίζει: Τοπικές πολιτισμικές ταυτότητες και ανάπτυξη (εξετ. επιτρόπη: Μπάδα Κ., επόπτρια, και Νιτσιάκος Β., Παπαχριστοφόρου Μ.), 21. Ματθαίος Σταμούλης, Άνθρωποι και έργα των χεριών σήμερα. Ο μαχαιροποιός μάστορας Παναγιώτης Ρηγάλος και τα "λευκαδίτικα" μαχαίρια του στο χωριό Καραϊσκάκης Αιτωλοακαρνανίας (εξετ. επιτροπή: Βρέλλη-Ζάχου Μ., επόπτρια, και Αλεξιάδης Μ., Σέργης Μ.), 22. Χατζηιωαν-

Θα ήθελα να ευχαριστήσω αυτούς τους εικολαπτόμενους λαογράφους, τους μαθητές μας, που μας ενθαρρύνουν, με τη ζωντάνια της ηλικίας τους και τη διάθεσή τους για μάθηση, να συνεχίζουμε το έργο μας, και να τους αφιερώσω την παρούσα ανακοίνωση, καθώς στα μάτια τους θέλω να βλέπω αισιόδοξο, ευοίωνο και καρποφόρο το μέλλον της Επιστήμης μας.

νίδου Δήμητρα, Κηροπλαστική και κηροπλάστες στα Γιάννενα» (αρχές 21^{ου} αι.) (εξετ. επιτροπή: Βρέλλη-Ζάχου Μ., επόπτρια, και Αλεξιάδης Μ., Σέργης Μ.).

Τέλος, υπό την επίβλεψη των μελών του Τομέα Λαογραφίας έχουν μέχρι σήμερα εξεταστεί και εγκριθεί 7. διδακτορικές διατριβές: 1. Παναγιωτοπούλου Ελισάβετ, «Κοινωνική ενσωμάτωση, μνήμη και ταυτότητα στις προσφυγικές κοινότητες Ανατολής Μπάφρα και Νεοκασάρεια Ιωαννίνων» (επιβλέπων: καθηγητής Β. Νιτσιάκος), 2. Τσιόδου Λούκας Στέφανος, «Η διακοσμητική ζωγραφική των αποτιών του Ζαγορίου (τέλη 18^{ου} - αρχές 20^{ου} αιώνα» (επιβλέπουσα: καθηγήτρια Κ. Μπάδα), 3. Φιαννούλης Γ., «Ο λαϊκός πολιτισμός της Νάξου. Το παράδειγμα της Απειράνθου» (επιβλέπουσα: αναπλ. καθηγήτρια Ε. Ντάτση-Δάλλα), 4. Ποτηρόποσουλος Παρασκευάς, «Πολιτισμικές ταυτότητες στην Πίνδο» (επιβλέπων: καθηγητής Β. Νιτσιάκος), 5. Μαρία Βραχιονίδου, «Πολιτισμική και κοινωνική αξία των μανιταριών» (Επιβλέπουσα: καθηγήτρια Κ. Μπάδα), 6. Αγγέλη Μαρία, «Ο κόσμος της εργασίας: Γυναίκες και άνδρες στην παραγωγή και επεξεργασία του καπνού (Αγρίνιο 19^ο-20^ο αι.)» (επιβλέπουσα: καθηγήτρια Κ. Μπάδα), 7. Δασδύλας Θεοφάνης, «Ορεινές κοινωνίες του ορεινού χώρου κατά την οθωμανική περίοδο. Ο γεωργικός κόσμος της "χιώρας Μετζόδου" (18^ο - 20^ο αιώνας)» (επιβλέπουσα: καθηγήτρια Β. Ρόκου). 8. Καλλιόπη Στάρα, «Μελέτη και καταγραφή ιερών δασών και δασυλλίων στον Εθνικό Δρυμό Βίκου - Αώου. Παραδοσιακές μορφές διαχείρισης, αντιλήψεις και αξίες των τοπικών κοινωνιών για τη διατήρηση του φυσικού τους περιβάλλοντος». (Επιτροπή: 1. Βασίλειος Νιτσιάκος, Καθηγητής, επόπτης της διδακτορικής διατριβής, 2. Κωνσταντούλα Μπάδα, Κάθηγητρια, 3. Jenny Wong, Honorary Lecturer, University of Wales, Bangor, U.K.).